

Er mennesket en ø?

– et undervisningsprojekt om tv-serien
og begrebet skam

Hvad er skam? Hvad er det egentlig vi skammer os over og hvorfor?

Disse spørgsmål sættes der spot på i et undervisningsprojekt fra Folkekirkens Skoletjeneste for 8.-9. klasse, som tager afsæt i den populære norske tv-serie SKAM, der skildrer en gruppe teenagere i Oslo.

Af Anne-Birgitte Zöega, cand.theol., og Mette Hemmingsen, cand. mag. i dansk og religionshistorie, begge fra Folkekirkens Skoletjeneste på Vestegnen

Begrebet Skam

I tv-serien SKAM møder vi nogle personer, der kæmper med problematikker som præstationspres, ensomhed, seksuel orientering, digital shaming, psykiske lidelser m.v., der alle vækker følelsen af skam. De føler ikke, at de har gjort nok, ikke er gode nok venner, ikke gode nok kærester, ikke gode nok studerende. De er grundlæggende ikke gode nok til at være sig selv. Og derfor skammer de sig. Et af de tydeligste udtryk for en sådan grundlæggende skamfølelse bliver formuleret i et replikskifte mellem mellem to af pigerne i serien, Vilde og Noora i sæson 1.: »Vilde, du er så megafin, « siger veninden Noora, hvortil Vilde svarer: »Bare ikke fin nok«. Dette passer fremragende med en af de definitioner på skam, der kunne lyde, at skam er noget man føler, når man ikke kan leve op til idealet. Så hvis bedre er muligt, så er godt, ikke godt nok. Man kunne også sige, at skam handler om,

hvem jeg er, i modsætning til skyld, der handler om, hvad jeg gør. Du kan sige undskyld for noget, du har gjort – og få tilgivelse, men skammen forsvinder kun igennem anerkendelse/kærlighed.

Livshjælp uden løftede pegefingre

I serien lykkes det at tale om tunge eksistentielle emner uden, at det på noget tidspunkt bliver moraliserende. Serien tager livtag med tilværelsen uden løftede pegefingre, simpelthen ved at det er de unge selv, der handler og viser vejen ud af den skam, der er det grundlæggende problem for dem alle. Dette er en gennemgående pointe i serien, hvor netop venskaberne – og ikke for eksempel forældre eller andre voksne – bærer karaktererne igennem, når de har det svært. Det er fx tilfældet i sæson 2, hvor Noora på et tidspunkt vågner op efter en fest og er bange for, at hun er blevet voldtaget. Hun vælger at isolere sig på sit værelse, men bofællen Eskild insisterer på at tale med hende: »Ved du, at du ikke skal klare alt i verden alene?« siger han. Senere betror Noora sig til veninderne, der hjælper hende med at finde en løsning. Med denne erfaring i bagagen er det til slut i sæson 2 Noora, der kan formulere det, man kunne kalde seriens hovedbudskab: »Vi mennesker trenger mennesker.«

Om projektet

I projektet arbejder eleverne med at analysere udvalgte afsnit, hvor skammens forskellige udtryk tydeligt ses. Begrebet skam sættes desuden ind i en kristendomsfaglig sammenhæng, hvor eleverne arbejder med Bibelens og kristendommens forståelse af skam, samt med synet på skam i islam. Sociale medier fylder meget i serien og derfor inddrages disse også i projektet, fx når eleverne sættes til at skrive en messenger-tråd til hinanden, som om de skriver råd til en af seriens personer. I forbindelse med projektet får et antal klasser mulighed for at chatte med præster fra sitet »Sjælesorg på nettet« omkring, hvordan man som sjælesørger forholder sig til begrebet skam. Samtalen kommer i den forbindelse i fokus som et eksempel på, hvordan ord slår bro mellem mennesker og kan opløse den ensomhed, som skammen medfører. Det er et budskab, der også formuleres i serien, hvor »skolelægen« citerer den norske digter Terje Vesaas digt »Kvart menneske er ei øy« – ethvert menneske er en ø, og ordene er menneskers bro til hinanden.

Projektet er udarbejdet og udbydes af Folkekirkens Skoletjeneste i Gladsaxe-Herlev, Fredensborg-Helsingør, Hillerød, Roskilde/Lejre/Greve/Solrød og Folkekirkens Skoletjeneste på Vestegnen.